

CIJEPLJENJE

ISTRAŽIVANJE EK O STAVOVIMA GRAĐANA O CIJEPLJENJU

JEDNO OD NAJVEĆIH MEDICINSKIH DOSTIGNUĆA MODERNOG DOBA PRED IZAZOVOM JE STAVOVA OPĆE JAVNOSTI: **U ODNOSU NA EU PROSJEK, HRVATI SU PREMA ZNANOSTI VIŠE SUMNJIČAVI**

INOVATIVNA FARMACEUTSKA INICIJATIVA

Cjepiva su uvelike iskorištena ili barem značajno smanjila prevalenciju niza bolesti i danas su jedan od nosivih stupova globalnog zdravlja. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) procjenjuje da cijepljenje svake godine sprječava 2 do 3 milijuna smrti, a zahvaljujući cjepivima svjetska populacija se povećala za 5 puta. Međutim, kada bi se poboljšao cijepni obuhvat, moglo bi se izbjeći još čak 1,5 milijuna nepotrebnih smrtnih slučajeva godišnje.

Sve zemlje svijeta provode neki oblik rutinskog programa cijepljenja jer cjepiva ne samo da štite cijepljene pojedince nego i širu zajednicu. Ako je u zajednici procijepljeno dovoljno osoba (90 do 95 posto), virusu se onemogućuje brzo prenošenje i stvara se kolektivni imunitet, čime se štite i oni pojedinci koji iz zdravstvenih i drugih razloga ne mogu biti cijepljeni, poput imunokompromitirane ili alergične djece.

Zahvaljujući očuvanom kontinuitetu u provedbi programa imunizacije djece koji se u Hrvatskoj sustavno i planski provodi više od 50 godina

iskorištenjene su zarazne bolesti poput difterije i dječje paralize, a znatno je smanjena pojavnost svih ostalih bolesti protiv kojih se cijepi. U Hrvatskoj je cijepljenje protiv određenih bolesti obavezno i to većinom u djece, dok se protiv ostalih bolesti cijepljenje preporučuje osobama pod povećanim rizikom od obolijevanja.

POVRATAK ZABORAVLJENIH BOLESTI – SLUČAJ OSPICE

Iako je program obvezne imunizacije djece danas najuspješniji preventivni program u zemlji, zadnjih godina bilježimo pad cijepnih obuhvata. Nakon slučajeva ospica u Dubrovačkoj te Splitsko-dalmatinskoj županiji, samo u Zagrebu u 2019. godini do 15. listopada zabilježeno je 29 slučajeva obolijevanja od ospica, dok je u protekloj čitavoj godini bilo njih 23. Gotovo nitko od oboljelih nije cijepljen ili nije primio sve potrebne doze cjepiva. Ako znamo da je u Zagrebu procijepljenost populacije bitno veća nego primjerice u Dubrovniku, onda je, bez obzira na

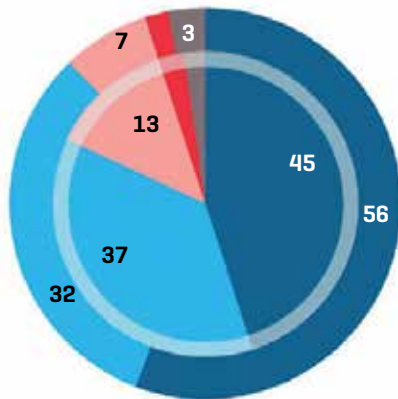
generalno ohrabrujuće podatke iz istraživanja Europske komisije, pred medicinskom strukom i zdravstvenom administracijom, kao i drugim relevantnim dionicima u sustavu, važan zadatak - intenziviranje adekvatne i proaktivne edukacije i informiranja građana.

ŠARENJA LAŽ I TEORIJE ZAVJERE ŠIRE SE LAKŠE OD ZNANSTVENIH DOKAZA

Do pada procijepljenosti dolazi dijeljenjem neprovjerenih i najčešće netočnih, znanstveno neutemeljenih informacija o cjepivima i cijepljenju na društvenim mrežama koje ljudi smatraju relevantnim izvorom informacija. Jednako kao što se medicina temelji na znanstvenim činjenicama i jasnim kliničkim dokazima, tako se i mišljenja i odluke moraju donositi na temelju provjerenih informacija iz vjerodostojnih izvora. Ne zaustavi li se u skoro vrijeme taj trend pada, u bliskoj budućnosti možemo očekivati epidemije ospica, rubele, hripavca i mumpsa te ostalih bolesti koje smo već desetljećima uspješno

EUROBAROMETAR: STAVOVI EUROPLJANA PREMA CIJEPLJENJU, OŽUJAK 2019.

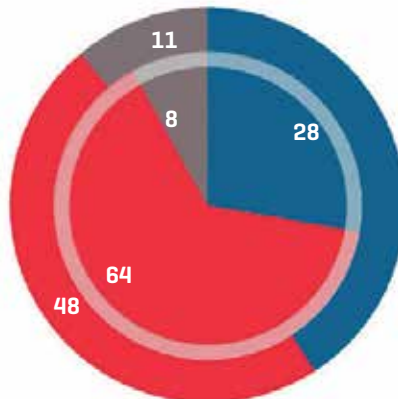
SLIKA 1. U KOJOJ SE MJERI SLAŽETE I NE SLAŽETE S NAVEDENIM IZJAVAMA? CJEPIVA SU VAŽNA NE SAMO ZA ZAŠTITU VAS NEGO I DRUGIH [%]

- SLAŽEM SE U POTPUNOSTI
- UGLAVNOM SE SLAŽEM
- UGLAVNOM SE NE SLAŽEM
- UOPĆE SE NE SLAŽEM
- NE ZNAM

EU 28 VANJSKA PITA
HR UNUTARNJA PITA

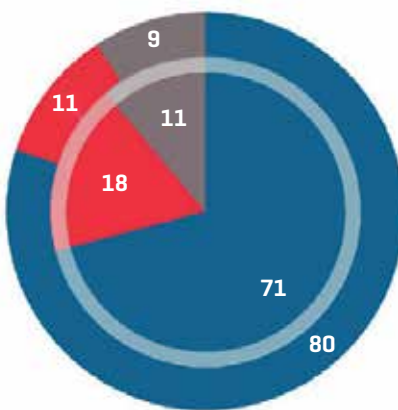
SLIKA 2. MISLITE LI DA JE SLJEDEĆA IZJAVA TOČNA ILI NETOČNA: CJEPIVA ČESTO MOGU PROIZVESTI OZBILJNE NUSPOJAVE [%]

- TOČAN ODGOVOR (NETOČNO)
- NEISPRAVAN ODGOVOR (TOČNO)
- NE ZNAM

EU 28 VANJSKA PITA
HR UNUTARNJA PITA

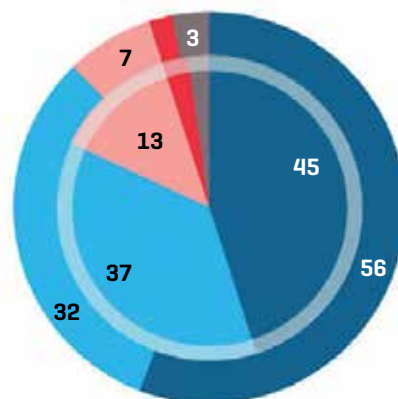
SLIKA 3. MISLITE LI DA JE SLJEDEĆA IZJAVA TOČNA ILI NETOČNA: CJEPIVA SE STROGO ISPITUJU PRIJE DOBIVANJA ODOBRENJA ZA UPORABU [%]

- TOČAN ODGOVOR (TOČNO)
- NEISPRAVAN ODGOVOR (NETOČNO)
- NE ZNAM

EU 28 VANJSKA PITA
HR UNUTARNJA PITA

SLIKA 4. U KOJOJ SE MJERI SLAŽETE I NE SLAŽETE S NAVEDENOM IZJAVOM? CJEPIVA SU VAŽNA NE SAMO ZA ZAŠTITU VAS NEGO I DRUGIH [%]

- SLAŽEM SE U POTPUNOSTI
- UGLAVNOM SE SLAŽEM
- UGLAVNOM SE NE SLAŽEM
- UOPĆE SE NE SLAŽEM
- NE ZNAM

EU 28 VANJSKA PITA
HR UNUTARNJA PITA

držali pod kontrolom zahvaljujući visokoj procijepljenosti stanovništva.

Kako bi se ispitali i bolje razumjeli stavovi i mišljenja, ali i općenito razina znanja građana Europske unije o cijepljenju i cjevovima te implementirale djelotvorne intervencije s ciljem unaprjeđenja procijepljenosti, Europska komisija, odnosno Direktorat za zdravlje i sigurnost hrane [DG SANTE] naručio je istraživanje javnog mnijenja o cjevovima i cijepljenju prema metodologiji Euroskog barometra. Istraživanje je provedeno u ožujku 2019. godine i obuhvatilo je 27.524 ispitanika iz 28 zemalja Europske unije, od čega čak 1.010 ispitanika iz Hrvatske.

Rezultati istraživanja pokazuju da je većina europskih građana svjesna koliko su cjeviva važna za njihovu zaštitu, ali i zaštitu drugih pojedinaca, te da necijepljenje može dovesti do ozbiljnih zdravstvenih problema (Slika 1). Međutim, građani Hrvatske pokazuju nešto malo više zabrinutosti kada se radi o sigurnosti cjeviva i nuspojavama nakon cijepljenja (Slika 2). Dok 80 posto Europljana smatra da se cjeviva strogo ispituju prije dobivanja odobrenja za primjenu, to smatra nešto manje hrvatskih građana – njih 71 posto (Slika 3).

SIGURNOST CJEPIVA KONTINUIRANO SE PRATI I EVALUIRA

Razvoj cjeviva dugotrajan je proces koji se odvija u skladu s najvišim standardima kvalitete i dobre proizvođačke prakse, zbog čega može potrajati i do 15 godina. Prije stavljanja u promet cjeviva prolaze strogi regulatorni postupak tijekom kojeg se ocjenjuje kakvoća, djelotvornost i sigurnost, a prije dostupnosti pacijentima svaka serija prolazi i proces u kojem se provjerava udovoljavanje zahtjevima kakvoće. Sigurnost cjeviva kontinuirano se evaluira praćenjem nuspojava tijekom kliničkog ispitivanja, a posebice nakon početka primjene. Ako se kliničkim ispitivanjima dokaže da je rizik veći od koristi, takvo cjevivo nikada ne dođe na tržište.

U Hrvatskoj, Agencija za lijekove i medicinske proizvode [HALMED] nadležna je za odobravanje i provjeru kvalitete svih lijekova, uključujući i cjeviva koja se nalaze na našem tržištu. Postupak odobravanja cjeviva je dugotrajan i složen, a uključuje analizu odgovarajuće kakvoće cjeviva, njegove djelotvornosti te sigurnosti primjene. Ona cjeviva koja se uvedu u upotrebu u Hrvatskoj kontinuirano se evaluiraju praćenjem epidemiološke situacije i evaluacije provedbe Programa cijepljenja [koja uključuje i praćenje nuspojava]. Neprestano se analizira odnos koristi i rizika te se prema potrebi i epidemiološki

situaciji mijenja i Program cijepljenja.

Provedeno istraživanje također je pokazalo da gotovo polovica Europljana (48 posto) smatra da su ozbiljne nuspojave nakon cijepljenja učestale, dok u Hrvatskoj više od 60 posto ispitanika dijeli taj stav (Slika 2). Međutim, većina hrvatskih ispitanika, njih nešto više od 80 posto, smatra da su cjepiva važna za njihovu zaštitu, ali i zaštitu ostatka populacije (Slika 4). Jednako tako, njih 80 posto dijeli mišljenje da necijepljenje može dovesti do ozbiljnih zdravstvenih problema.

ru informiranja o cjepivima i cijepljenju, rezultati istraživanja pokazuju da se građani najčešće obraćaju svojim liječnicima kada žele doznati više o cijepljenju, a upravo i njima najviše vjeruju (Slike 5 i 6).

Ključ boljeg razumijevanja i izgradnje povjerenja leži u kvalitetnom sustavu izobrazbe stručnjaka kako bi mogli odgovoriti na sva pitanja korisnika i pratiti učinke cijepljenja, ali i u edukaciji šire javnosti. Pritom, najveći se naglasak stavlja upravo na provjerene i vjerodostojne izvore informacija koji se danas prilično zanemaruju.

lako se smatra ne samo jednom od najuspješnijih javnozdravstvenih mjera, nego i ekonomski najisplativijim načinom prevencije zaraznih bolesti, prema istraživanju koje je u ožujku ove godine naručila Europska komisija, gotovo polovica građana EU smatra da su ozbiljne nuspojave nakon cijepljenja učestale. U Hrvatskoj više od 60 posto ispitanika dijeli takve stavove. Uvjerena građana uvelike su uvjetovana dostupnošću neprovjerenih izvora informacija koju je donijela tehnološka revolucija pa je pred strukom ključno pitanje - kako vjerodostojne informacije učiniti ne samo podjednako dostupnima već i jednako razumljivima i atraktivnima u odnosu na dezinformacije.

GOTOVO POLOVICA GRAĐANA EU SMATRA DA SU OZBILJNE NUSPOJAVE NAKON CIJEPLJENJA UČESTALE. U HRVATSKOJ VIŠE OD 60 POSTO ISPITANIKA DIJELI TAKVE STAVOVE

VJERODOSTOJNE INFORMACIJE IZ PROVJERENIH IZVORA INFORMACIJA KLJUČ SU RAZUMIJEVANJA VAŽNOSTI CIJEPLJENJA

Gotovo polovina hrvatskih građana u posljednjih pet godina nije primila nikakvo cjepivo jer ne vidi potrebu za cijepljenjem, a posljednje je cjepivo većina građana primila zato što im je tako preporučio liječnik. Kada govorimo o izvo-

Upravo iz tog razloga, na nedavno održanom sastanku o cijepljenju (*Global Vaccination Summit*) u zajedničkoj organizaciji Europske komisije i Svjetske zdravstvene organizacije usuglašene su potrebne mjere za ostvarenje cilja maksimalne procijepljenosti i suzbijanja bolesti koje se mogu spriječiti cijepljenjem. Jedna od mjera oko koje su se složili sudionici sastanka je i otkloniti temeljne uzroke oklijeva-

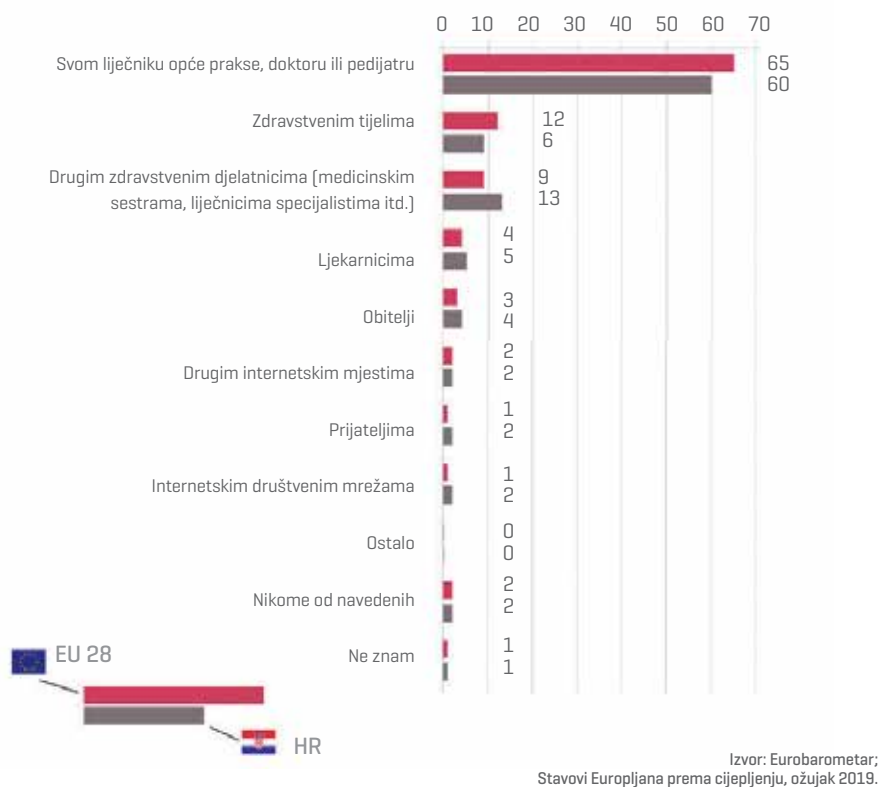
nja u vezi s cijepljenjem, povećati povjerenje u cijepljenje te donijeti i provesti mjere temeljene na dokazima.

Prijedlog preporuka o jačanju suradnje u borbi protiv zaraznih bolesti, zajedno s ostalim dokumentima i politikama o djelovanju u ovom području, zemljama članicama nudi instrument za borbu protiv suvremenih izazova iz područja cijepljenja. Međutim, kako bi se djelotvorno

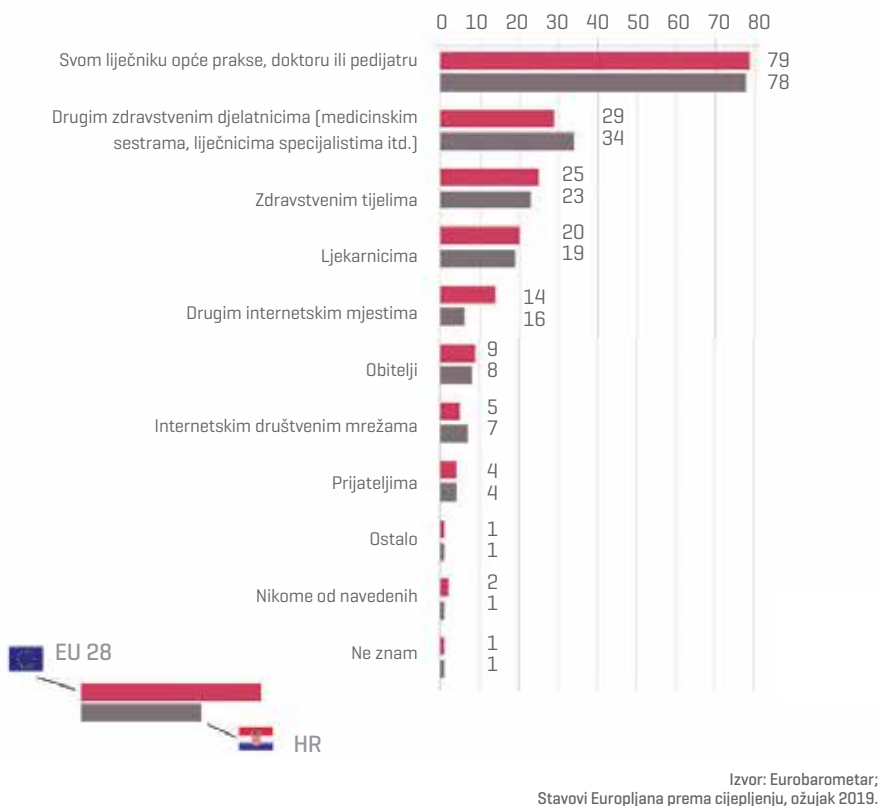

UDRUGA INOVATIVNIH
PROIZVOĐAČA LIJEKOVA
OBJAVILA JE NA SVOJIM
STRANICAMA POPIS
VJERODOSTOJNIH IZVORA
INFORMACIJA O CIJEPLJENJU I
CJEPIVIMA

SLIKA 5. KOJEM OD SLJEDEĆIH IZVORA NAJVIŠE VJERUJETE U POGLEDU INFORMACIJA O CIJEPLJENJU [%]

SLIKA 6. DA TRAJITE INFORMACIJE O CIJEPLJENJU, KOJEM BISTE SE OD SLJEDEĆIH IZVORA OBRATILI [NAJVIŠE 3 ODGOVORA] [%]

oduprijeti onima koji cijepljenje odbijaju, ne razumiju ili u njega ne vjeruju, potrebno je kroz suradnju sa svim dionicima graditi partnerstvo koje će zajedničkim snagama otkloniti uzroke sumnji u cjepiva - jedno od najvećih postignuća moderne medicine.

U tom je procesu prepoznata i uloga farmaceutske industrije kako bi se omogućilo i olakšalo uvođenje novih cjepiva u programe cijepljenja. Inovativne kompanije, koje su posljednjih desetljeća svojim otkrićima u području prevencije bolesti koje se mogu spriječiti liječenjem pozitivno promijenile ili prevenirale tijek mnogih bolesti, u Hrvatskoj su okupljene u nacionalnoj udruzi proizvođača cjepiva. Uloga proizvođača cjepiva nije samo opskrba tržišta cjepivima već i aktivna uloga u podizanju svijesti građana o vrijednosti cjepiva i cijepljenja te ulogi inovativne industrije u osiguranju dostupnosti cjepiva u Republici Hrvatskoj. Vrlo je važno građanima staviti na raspolaganje relevantne izvore informacija kako bi odluke koje se tiču njihovog zdravlja, ali i zdravlja cijele populacije, mogli donositi na temelju provjerenih i vjerodostojnih informacija. S ciljem povećanja dostupnosti znanstveno provjerenih i potvrđenih činjenica široj javnosti, udruga inovativnih proizvođača lijekova objavila je na svojim stranicama Popis vjerodostojnih izvora informacija o cijepljenju i cjepivima. ■

LITERATURA

- Greenwood B. 2014 The contribution of vaccination to global health: past, present and future. Phil. Trans. R. Soc. B 369: 20130433. <http://dx.doi.org/10.1098/rstb.2013.0433>
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo: Izvješće o provedbi cijepljenja u 2018. godini. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/izvjescje-o-provedbi-cijepljenja-u-2018-godini/> Pristupljeno 20.09.2019.
- Special EuroBarometar. Europeans' attitudes towards vaccination. Dostupno na: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/20190426_special-eurobarometer-sp488_en.pdf Pristupljeno 20.09.2019.
- Global Vaccination Summit. Dostupno na <https://www.who.int/news-room/events/detail/2019/09/12/default-calendar/global-vaccination-summit> https://ec.europa.eu/health/vaccination/ev_20190912_hr Pristupljeno 20.09.2019.
- Vaccines Europe (2016). The European Vaccine Industry in Figures. Dostupno na <https://www.vaccineurope.eu/about-vaccines/vaccines-europe-in-figures/> Pristupljeno: 20.09.2019.
- Agencija za lijekove i medicinske proizvode. Dostupno na: <http://www.halmed.hr/Farmakovigilancija/Sto-je-farmakovigilancija/Kako-pratimo-sigurnost-lijekova/> Pristupljeno 20.09.2019.